

Amsterdam University of Applied Sciences

Onderwijs op de universiteit

Ramaekers, S.P.J.

Publication date
2014

Published in
TvHO

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Ramaekers, S. P. J. (2014). Onderwijs op de universiteit. *TvHO*, 32(2), 208-210.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact/questions>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

BOEKBESPREKING

Onderwijs op de universiteit

Stephan Ramaekers*

Coonen, H. (2014). *Onderwijs op de universiteit*. Antwerpen: Garant uitgevers, ISBN 978 90 441 3090 4, 221 pagina's.

In het licht van de actuele discussies over aandacht voor onderwijs en de positie van het docentschap aan de universiteit komt dit boek op een goed moment. De auteur, Hubert Coonen, karakteriseert zijn boek in de subtitel als een verkennende studie naar de professionalisering en loopbaanperspectieven van universitair onderwijspersoneel.

Het boek valt uiteen in drie delen. Het eerste, grootste deel start met een schets van ontwikkelingen in het universitair onderwijs die relevant zijn voor de kwaliteit, positie en waardering van dat onderwijs en van docenten. Deze ontwikkelingen variëren van sterk gestegen aantallen studenten en groeiende heterogeniteit tot het toenemende gewicht dat wordt toegekend aan de verantwoording van onderwijskwaliteit, (inter)nationale rankings en prestatieafspraken. Dat geheel aan ontwikkelingen roept een beeld op van universiteiten onder druk, met grote studentenaantallen voor wie een klassieke opzet van onderwijs niet meer bevredigend is, waar de waardering voor onderzoek ten koste gaat van aandacht voor onderwijs, en waar nieuwe taken (zoals valorisatie) worden toegevoegd zonder dat universiteiten zelf hierin duidelijke keuzes maken.

Op zoek naar passende antwoorden op deze ontwikkelingen wordt vervolgens ingezoomd op beleidsrapporten (OECD, EU en VSNU) met aanbevelingen hoe het universitaire onderwijs en de waardering voor docentprofessionaliteit op een hoger plan te brengen. Twee landen waar zulk beleid en discussies over het universitaire docentschap al aardig lijken gevorderd, het Verenigd Koninkrijk en Australië, worden nader belicht. Voor wetenschappelijke inzichten over docentprofessionaliteit in het universitair onderwijs put Coonen vooral uit werk van de 'Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching'. Centraal hierin staat de visie dat het gebruikelijke onderscheid in twee universitaire kerntaken is achterhaald en geactualiseerd kan worden door uit te gaan van vier nauw verweven taken, te weten: onderzoek (*discovery*), interdisciplinaire verbinding (*integration*), toepassing (*application*) en onderwijs (*teaching*). Die visie is uitgewerkt voor het onderwijs zelf, de professionele ontwikkeling van docenten, de erkenning of beloning van goed docentschap en instellingskwaliteit.

Tegen deze achtergronden werden tien experts geraadpleegd over het universitaire docentschap in Nederland. Hierbij lag de focus vooral op de volgende

* Dr. Stephan Ramaekers is senior adviseur hoger onderwijs, Centrum voor Leren & Onderwijs, Universiteit Utrecht

thema's: de waardering van onderwijskwaliteit, de eisen die aan de wetenschappelijke staf worden gesteld, de vernieuwingen die universiteiten zelf hebben geïnitieerd om docentkwaliteit te verhogen, de wenselijkheid van functiedifferentiatie, en de rol van de overheid in het borgen van onderwijsbekwaamheid.

In het tweede deel voert Coonen vijf voorbeelden van 'good practices' op, drie bij universiteiten in Nederland (Maastricht, Utrecht, Rotterdam) en twee daarbuiten (Londen, Lund). Die selectie baseert hij op adviezen van de experts en de initiatieven die deze universiteiten hebben getoond. Bij elk van deze voorbeelden is met name gekeken naar de onderwijsvisie van die universiteit, de eisen die gesteld worden op het vlak van onderwijsbekwaamheid, het beleid voor waardering en beloning van die bekwaamheid, en evaluatie dan wel onderzoek van onderwijs. De voorbeelden tonen op diverse punten overeenkomsten (daar werden ze ook op geselecteerd) maar er zijn ook duidelijke verschillen, bijvoorbeeld in de wijze waarop het docentschap en de onderwijskwalificering wordt ondersteund.

Het derde, laatste deel van het boek omvat aandachtspunten voor universiteitsbesturen, docenten en studenten, en dus een agenda voor innovaties. Achtereenvolgens wordt ingegaan op: (a) ontwikkeling van een universitaire onderwijsvisie en samenhangend strategisch, kwaliteits- en personeelsbeleid, (b) explicitering van bekwaamheidseisen en kwalificaties (BKO, SKO) in relatie tot kwaliteitsbeleid en loopbaanlange professionalisering, (c) onderzoek naar de relatie tussen didactische kwaliteiten en studentresultaten in het hoger onderwijs, (d) realisatie van een waarderings- en beloningsbeleid voor onderwijs, en (e) verbetering van de bestaande evaluatiepraktijken en onderzoek van onderwijs.

Hubert Coonen is hoogleraar bij de 'Teachers Academie' van de Universiteit Maastricht. Dit boek is de weerslag van een studie die hij deed in opdracht van het College van Bestuur van de Universiteit Twente. Wie de doelgroep van deze commerciële uitgave is, wordt niet echt duidelijk. Wellicht dat vooral universitair bestuurders, opleidingsmanagement en ondersteunende beleidsstaf (onderwijsinnovatie, HRM) als eerste geïnteresseerd zullen zijn. Voor hen biedt deze studie een overzicht van ontwikkelingen en initiatieven, met name rondom versterking van het universitair docentschap.

Sterk is de wijze waarop de positie en waardering voor het docentschap wordt gerelateerd aan onderwijskwaliteit en -innovatie. Ook de combinatie van een contextschets, beleidsmatige en wetenschappelijke perspectieven op universitair onderwijs, goede praktijkvoorbeelden en aanbevelingen geeft een rijk geschakeerd beeld van de vele aspecten die in beleid en organisatie moeten worden betrokken om onderwijskwaliteit, docentprestaties en -loopbanen met elkaar te verbinden.

In de gekozen standpunten toont Coonen zich duidelijk voorstander van evenwichtigere aandacht voor onderzoek en onderwijs, investering in professionalisering en carrièremogelijkheden als docent, betere waardering van didactische excellentie en versterking van het onderzoek naar onderwijs in het hoger onderwijs. Tegelijkertijd stelt hij dat, voor een loopbaan in het onderwijs, docenten allereerst hun sporen in de wetenschap moeten hebben verdiend: "Het is niet de bedoeling dat ze zich al heel vroeg uitsluitend gaan richten op het docentschap." In die opvatting blijft een keuze voor onderwijs secundair.

Qua structuur past de opbouw van het boek bij de oorspronkelijke studie. Onderwerpen komen nu dwars door het boek heen herhaald terug, soms met nieuwe aanvullingen. Een meer thematische ordening (kwalificaties, onderzoek van onderwijs, enz.) had de leesbaarheid ervan duidelijk vergroot. Jammer zijn ook onvolledigheden zoals bijvoorbeeld het volledig ontbreken van een reeds jarenlang bestaand middelenfonds dat het College van Bestuur aan de Universiteit Utrecht (UU) ter beschikking stelt voor ondersteuning van onderwijsinnovaties (ca. 7000 uur per jaar) of het bestaan van een 'community' waarin docenten ervaringen en inzichten onderling delen (de 'Teaching Academie' UU).

Een boek waarin de docenten zo centraal staan, zou ten minste die docenten zelf ook moeten aanspreken. Ik betwijfel of dat nu voor veel docenten het geval is. Onderwerpen worden vooral besproken in termen van beleid, maatregelen, instrumentarium, eisen enzovoort, maar vele vragen naar de betekenis van die andere waardering van onderwijsprestaties, docentschap en loopbanen voor de situatie van de docent (Hoe en wanneer kies je voor onderwijs? Wanneer ben je senior in onderwijsprestaties? Zou je als ervaren docent zelf onderzoek van onderwijs moeten doen?) komen niet aan de orde.

Voor wie zicht wil krijgen op de actuele ontwikkelingen en initiatieven op het terrein van het universitair onderwijs is dit boek lezenswaard. Inhoudelijk is die kennis aan snelle veranderingen onderhevig en over niet al te lange tijd zou deze schets door nieuwe initiatieven al weer achterhaald kunnen zijn. Laten we hopen dat het dan gaat om substantiële stappen in de richting van een serieuze waardering van docentschap.